

ห่วงโซ่อุปทานการค้าโคเนื้อพื้นเมืองเพื่อการผลิตเชิงพาณิชย์ในจังหวัดศรีสะเกษ THE SUPPLY CHAIN OF NATIVE BEEF CATTLE FOR COMMERCIAL PRODUCTION IN SISAKET PROVINCE

ทิวราภรณ์ น้อยผาง ¹
ปณัฏพร เรืองเชิงชุม ²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาห่วงโซ่อุปทานการค้าโคเนื้อพื้นเมืองรวมถึงการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกในการค้าโคเนื้อพื้นเมืองเพื่อการผลิตเชิงพาณิชย์ในจังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างการสัมภาษณ์เชิงลึก 4 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง ผู้ค้าโคเนื้อพื้นเมือง เจ้าของตลาดนัดโค-กระบือ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวม 24 ราย ผลการศึกษาพบว่าห่วงโซ่อุปทานในการค้าโคเนื้อพื้นเมืองเริ่มจากเกษตรกรผู้ผลิตโคซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย โดยจะผ่านพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อโคจากเกษตรกรจากในหมู่บ้านและจากนั้นเข้าสู่ตลาดนัดโค-กระบือ เพื่อส่งต่อไปยังโรงฆ่าสัตว์ โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ และตลาดสด ตามลำดับ จากการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกในการค้าโคเนื้อพื้นเมือง พบว่า จุดแข็ง ได้แก่ โคเนื้อพื้นเมืองมีลักษณะที่เหมาะสมกับภูมิประเทศไทยคือ ทนร้อน ทนต่อโรคและให้ลูกตก จุดอ่อน ได้แก่ เกษตรกรรายย่อยขาดการรวมกลุ่มทำให้ยากต่อการควบคุมคุณภาพและปริมาณการผลิต ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ การซื้อขายโคเนื้อและเนื้อโคยังไม่มีความมาตรฐานทั้งด้านคุณภาพและราคา โอกาส ได้แก่ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้มีระดับความต้องการบริโภคเนื้อคุณภาพ และพัฒนาโคเนื้อพื้นเมืองให้เป็นสินค้าการส่งออก โดยใช้จุดเด่นของเนื้อโคพื้นเมือง เป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ อุปสรรค ได้แก่ ผู้บริโภคบางกลุ่มไม่ยอมรับในคุณภาพของเนื้อโคพื้นเมือง และมองว่าเป็นเนื้อคุณภาพ

คำสำคัญ : ห่วงโซ่อุปทาน สภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อมภายนอก โคเนื้อพื้นเมือง

Abstract

This research was purposed to study the demand chain of native beef cattle trading, including its internal and external environment for Commercial Production in Sisaket province. The sample group of 24 participants for in-depth interview consisted of native beef cattle farmers, traders, cattle market operators, and government officials. The result appeared that the demand chain of native beef cattle trading began from the farmers who raised the cattle, most being small-scale, passing through middlemen then forwarded to cattle market before ending at the slaughter house and then furthered to processing plants and meat markets respectively. From the study on internal and external environment of native beef cattle trading, it was found that the strength was native beef cattle had the characteristic appropriate to climatic condition in Thailand, namely warming tolerant, resistant to disease, and high productive. The weakness was that the small-scale farmers lacked aggregation, making it difficult for quality and quantity control; and lacking support from the government for development of new product processing. The trading of meat and cattle still lacked the standard on both quality and price. The opportunity was that due to economic expansion helped raising demand on meat of native beef cattle, both quality and quantity. The produce from native beef cattle could be further developed to export, by making benefit from distinctive property of native beef cattle as the identity of the product. The obstacle was that some group of consumers did not accept the quality of the meat from native beef cattle, attributing it low quality produce

Keywords : Supply Chain, SWOT Analysis, Native Beef Cattle

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น corresponding author, email : rpanut@kku.ac.th

บทนำ

อาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นอย่างมาก จากเดิมการเลี้ยงโคของไทย เป็นการเลี้ยงเพื่อใช้งานในการทำการเกษตรเป็นหลัก แต่ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนมาเป็นการเลี้ยงเพื่อการค้ามากขึ้นอันเป็นผลจากความต้องการบริโภคเนื้อโคที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งจากความต้องการของประชากรในประเทศและนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ปัจจุบันประเทศไทย มีจำนวนโคเนื้อทั้งสิ้น 6 ล้านตัว โดยการผลิตหลักมาจากโคเนื้อพื้นเมืองถึง 4.4 ล้านตัว หรือ ร้อยละ 69 จึงนับได้ว่าโคเนื้อพื้นเมืองมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของเกษตรกรส่วนใหญ่ในประเทศ

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าเกษตรกรจะมีการเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงโคจากรูปแบบดั้งเดิม มาสู่การเลี้ยงในรูปแบบการผลิตเพื่อการค้าอันเป็นผลจากลักษณะพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีปริมาณความต้องการบริโภคสินค้าประเภทเนื้อโคเพิ่มสูงขึ้น แต่การพัฒนาข้างต้นยังไม่เป็นผลให้เกิดการขยายตัวของการผลิตเชิงพาณิชย์ในโคเนื้อพื้นเมืองเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากประเทศไทยมีการผลิตโคเนื้อลดลงถึงร้อยละ 4.52 ต่อปี แต่ในทางกลับกันปริมาณการนำเข้ากลับเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 78.93 ต่อปี โดยส่วนใหญ่นำเข้าโคมีชีวิตจากประเทศเมียนมาร์ เนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโคนำเข้าจากออสเตรเลีย นิวซีแลนด์และอินเดียเป็นหลัก โดยปี 2556 มีการนำเข้าเนื้อโคและผลิตภัณฑ์จากโคถึง 22,886.06 ตัน คิดเป็นมูลค่ากว่า 2,508.35 ล้านบาท [1]

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาสถานการณ์การค้าโคเนื้อพื้นเมือง ห่วงโซ่อุปทานการค้าโคเนื้อพื้นเมืองรวมถึงการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกในจังหวัดศรีสะเกษซึ่งเป็นจังหวัดที่มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อมากที่สุดในประเทศ โดยมีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อถึง 53,175 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.92 โดยเป็นเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองจำนวนถึง 47,381 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 89.10 ของจังหวัด[2] เพื่อผลักดันและส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของการผลิตโคเชิงพาณิชย์ให้สามารถทดแทนการนำเข้าโคมีชีวิตและเนื้อโคจากต่างประเทศและสามารถตอบสนองความต้องการของประชากรในประเทศได้โดยการศึกษาห่วงโซ่อุปทาน[3] การค้าโคเนื้อพื้นเมือง สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกใน[4] การค้าโคเนื้อ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การค้าโคเนื้อพื้นเมืองในจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาห่วงโซ่อุปทานการค้าโคเนื้อพื้นเมืองในจังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกในการค้าโคเนื้อพื้นเมืองของจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีการดำเนินการศึกษา

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ศึกษาในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง พ่อค้าโคเนื้อใน และ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าโคเนื้อในจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีประชากรในจังหวัดศรีสะเกษที่เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองจำนวน 47,381 ครัวเรือน[5]

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ เกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง พ่อค้าโคเนื้อพื้นเมือง และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าโคเนื้อในจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) รวมทั้งหมด 24 ราย โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- ตัวแทนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองในจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป ได้แก่ อำเภออุทุมพรพิสัย 5 ราย และอำเภอกันทรลักษ์ 5 ราย รวม 2 อำเภอจำนวน 10 ราย
- ตัวแทนผู้ค้าโคเนื้อพื้นเมืองในจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป ได้แก่ อำเภออุทุมพรพิสัย 5 ราย และอำเภอกันทรลักษ์ 5 ราย รวม 2 อำเภอจำนวน 10 ราย
- ตัวแทนเจ้าของตลาดนัดโค-กระบือ ในจังหวัดศรีสะเกษ มี 2 แห่ง ได้แก่ อำเภออุทุมพรพิสัย และอำเภอกันทรลักษ์ รวมจำนวน 2 ราย
- ตัวแทนเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (กรมปศุสัตว์) ในจังหวัดศรีสะเกษ ในพื้นที่ในอำเภออุทุมพรพิสัยและอำเภอ กันทรลักษ์ รวมจำนวน 2 ราย

2. การเลือกพื้นที่ในการศึกษา

เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่จากแหล่งที่มีการค้าโคในจังหวัดศรีสะเกษ จากข้อมูลพบว่ามี 2 อำเภอที่มีตลาดนัดโค-กระบือ คือ อำเภออุทุมพรพิสัยและอำเภอกันทรลักษ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) สํารวจข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือเป็นคำถามปลายเปิด (Opened Questions)

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบห่วงโซ่อุปทานและการค้าโค รวบรวมข้อมูลทางสถิติทางการค้าโคเนื้อพื้นเมืองตั้งแต่ปี 2552-2556 เพื่อนำมาเป็นส่วนประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ดำเนินการศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.1 มีบันทึกผลการสัมภาษณ์ด้วยเทปบันทึกเสียง จดบันทึกการสัมภาษณ์ และสังเกตโดยการบันทึกภาพถ่าย

3.2 ทฤษฎีห่วงโซ่อุปทานเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการ

4. วิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการบรรยายและอภิปรายผลที่ได้จากการศึกษา

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาสถานการณ์การค้าโคเนื้อพื้นเมืองในจังหวัดศรีสะเกษ

จากการศึกษาสถานการณ์การค้าโคเนื้อพื้นเมืองในจังหวัดศรีสะเกษพบว่าจังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมากที่สุดในประเทศโดยมีจำนวนทั้งสิ้นถึง 47,381 ครัวเรือน และโคเนื้อพื้นเมืองจำนวน 186,158 ตัว หรือคิดเป็นร้อยละ 87.25 แต่ปัจจุบันโคเนื้อพื้นเมืองมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องซึ่งในปีนี้มี การลดจำนวนลงของโคเนื้อพื้นเมืองในจังหวัดถึง 48,156 ตัว หรือคิดเป็นร้อยละ 18.41 ซึ่งที่ผ่านมาเกษตรกรประสบปัญหาาราคาโคเนื้อตกต่ำ และเปลี่ยนอาชีพไปปลูกพืชเศรษฐกิจที่รัฐบาลประกันรายได้แทน ทำให้พื้นที่ในการเลี้ยงโคลดลง โคต้นน้ำเริ่มขาดแคลน และยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในส่วนของการพัฒนาระบบการผลิต และการค้าซึ่งมีส่วนผลักดันให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานการค้าโคเนื้อพื้นเมืองเกิดความยั่งยืนในอาชีพ

2. ผลการศึกษาห่วงโซ่อุปทานการค้าโคเนื้อพื้นเมืองของจังหวัดศรีสะเกษ

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก(Indepth Interview) กลุ่มตัวอย่างเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพและสถานการณ์ต่างๆ ในปัจจุบันที่เกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานการค้าโคเนื้อพื้นเมืองของจังหวัดศรีสะเกษที่มีความเชื่อมโยงการไหลของสินค้าจากต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

ต้นน้ำ คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยโดยจะผ่านพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อโคจากเกษตรกรจากในหมู่บ้านและเข้าสู่ตลาดนัดโค-กระบือ เพื่อส่งไปกลางน้ำคือกลุ่มองค์กรหรือหน่วยงานที่รองรับซึ่งได้แก่ ฟาร์มโคขุน และโรงฆ่าสัตว์ หรืออาจจะมีการซื้อขายกันผ่านพ่อค้าโคอีกครั้งก่อนจะส่งเข้าโรงฆ่าสัตว์ และส่งต่อไปยังกลุ่มปลายน้ำคือ โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ และตลาดสด

3. ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกในการค้าโคเนื้อพื้นเมืองของจังหวัดศรีสะเกษ

3.1 ผลการสัมภาษณ์ปัญหาและอุปสรรคในการค้าโคเนื้อพื้นเมืองของจังหวัดศรีสะเกษ

1) ผลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อพื้นเมืองในจังหวัดศรีสะเกษ

เกษตรกรส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาด้านการผลิตเนื่องจากยังขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างมาตรฐานของการผลิตโคเนื้อพื้นเมือง ทำให้โคที่ได้คุณภาพต่ำและไม่เป็นที่ต้องการของตลาด อีกทั้งไม่มีแหล่งที่รับซื้อโคเนื้อพื้นเมืองที่แน่นอน ระบบการค้าโคในปัจจุบันยังไม่มีมาตรฐานในเรื่องของราคา และการซื้อขายทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างเกษตรกรและพ่อค้าที่มารับซื้อโค

2) ผลการสัมภาษณ์พ่อค้าโคเนื้อพื้นเมืองในจังหวัดศรีสะเกษ

ปัญหาในการค้าโคเนื้อพื้นเมืองคือ การค้าโคยังไม่มีความมาตรฐานทั้งในเรื่องของราคากลางและระบบการค้า ซึ่งปัจจุบันมีการลักลอบนำเข้าโคมีชีวิตและเนื้อโคตามเขตชายแดน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการค้าในจังหวัดเป็นอย่างมาก เนื่องจากเนื้อเถื่อนมีราคาถูกกว่าโคเนื้อภายในประเทศ ทำให้ราคาโคเนื้อไม่สามารถปรับตัวให้สูงขึ้นตามราคาต้นทุน ทำให้ขายได้ราคาต่ำ และบางรายขาดทุน

3) ผลการสัมภาษณ์เจ้าของตลาดนัดโค-กระบือในจังหวัดศรีสะเกษ

ปัญหาในการค้าโคคือการซื้อขายโคเนื้อและเนื้อโคยังไม่มีความมาตรฐานกลางที่คอยควบคุมราคาและคุณภาพทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมในการซื้อขาย และเกษตรกรผู้ค้าโคเนื้อพื้นเมืองในจังหวัดส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยอีกทั้งยังขาดการรวมกลุ่มทำให้ยากในควบคุมการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับการบริโภคโคที่สูงขึ้น

4) ผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐในจังหวัดศรีสะเกษ

ที่ผ่านมาการค้าโคยังไม่มีความมาตรฐานในการซื้อขายโค และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการผลิตโคที่มีคุณภาพและขาดการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ผลิตโค ถึงแม้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคมานานแต่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและมีการศึกษาน้อยจึงทำให้ยากต่อการเรียนรู้และพัฒนาระบบการผลิตให้มีมาตรฐาน ผลผลิตที่ได้ในปัจจุบันจึงยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดระดับล่าง และยังไม่เป็นที่ยอมรับในตลาดระดับกลางและระดับสูง ซึ่งจะเห็นได้จากเนื้อโคพื้นเมืองจะส่งขายตามเขียงเนื้อ และตลาดสดทั่วไป

3.2 การสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

จุดแข็ง (Strength)

1. โคเนื้อพื้นเมืองมีลักษณะที่เหมาะสมกับภูมิประเทศไทยคือ หนร้อน หนต่อโรคและให้ลูกดก

2. ศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีจำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อฟาร์มเมืองมากที่สุดในประเทศทำให้มีศักยภาพในการผลิตโคเนื้อฟาร์มเมืองสูง
3. โคเนื้อฟาร์มเมืองเลี้ยงง่ายและมีระบบการเลี้ยงที่สอดคล้องกับศักยภาพของเกษตรกร โดยการเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ

จุดอ่อน (Weak)

1. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยมาเลี้ยงโคเป็นอาชีพเสริม ซึ่งมีอายุมากมีการศึกษาน้อยทำให้ยากต่อการเรียนรู้ ในการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคในรูปแบบใหม่
2. ผู้เลี้ยงโคเนื้อฟาร์มเมืองส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยขาดการรวมกลุ่มทำให้ยากต่อการควบคุมคุณภาพและปริมาณการผลิต
3. การซื้อขายโคเนื้อและเนื้อโคยังไม่มีความมาตรฐานทั้งในด้านคุณภาพและราคา
4. ไม่มีแหล่งรับซื้อโคเนื้อฟาร์มเมืองที่แน่นอน
5. ขาดแคลนพื้นที่ในการเลี้ยงโคเนื้อ เนื่องจากเกษตรกรหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจมากขึ้น
6. เกษตรกรขาดแม่พันธุ์ที่ดีในการผลิตโคเนื้อที่มีคุณภาพ
7. ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ๆ และการประชาสัมพันธ์ การสร้างค่านิยมการบริโภคเนื้อโคฟาร์มเมืองให้แก่ผู้บริโภค

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

โอกาส (Opportunity)

1. สามารถพัฒนาโคเนื้อฟาร์มเมืองเพื่อการส่งออกโดยใช้จุดเด่นของเนื้อโคฟาร์มเมือง เป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์
2. การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้มีระดับความต้องการบริโภคเนื้อคุณภาพทั้งจากภายในประเทศและจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
3. ประเทศเพื่อนบ้านบริโภคเนื้อโคเพิ่มขึ้น

อุปสรรค หรือ ภัยคุกคาม (Threats)

1. ผู้บริโภคบางกลุ่มไม่ยอมรับในคุณภาพของเนื้อโคฟาร์มเมือง และมองว่าเป็นเนื้อคุณภาพต่ำ
2. มีการนำเข้าโคเนื้อและเนื้อโคจากต่างประเทศ ซึ่งมีราคาถูกกว่าในประเทศ
3. มีการนำลักลอบนำเข้าโคมีชีวิตเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะในแถบชายแดนกัมพูชา

สรุป

จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อฟาร์มเมืองมากที่สุดในประเทศโดยมีจำนวนทั้งสิ้นถึง 47,381 ครัวเรือน แต่ปัจจุบันโคเนื้อฟาร์มเมืองมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องซึ่งในปีนี้มีการลดจำนวนลงของโคเนื้อฟาร์มเมืองในจังหวัด จากปีที่แล้วถึงร้อยละ 18.41 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่เลี้ยงโคเนื้อฟาร์มเมืองเพื่อการเกษตรและเป็นอาชีพเสริมหลังจากฤดูเก็บเกี่ยวเท่านั้น โดยที่ผ่านมากเกษตรกร ประสบปัญหาราคาโคเนื้อตกต่ำ และเปลี่ยนอาชีพไปปลูกพืชเศรษฐกิจที่รัฐบาลประกันรายได้แทน ทำให้พื้นที่ในการเลี้ยงโคลดลง โคต้นน้ำเริ่มขาดแคลน การศึกษาห่วงโซ่อุปทานในการค้าโคเนื้อฟาร์มเมืองในจังหวัดศรีสะเกษเริ่มจากเกษตรกรต้นน้ำที่ทำหน้าที่ผลิตโคโดยการผลิตหลักมาจากเกษตรกรรายย่อยในจังหวัด และมีพ่อค้าโคเข้าไปรับซื้อโคตามหมู่บ้าน หรือเกษตรกรบางส่วน

จะนำโคเข้ามาขายในตลาดนัดเองเนื่องจากถูกพ่อค้าเอาเปรียบในเรื่องของราคา ซึ่งเมื่อเข้าสู่ตลาดนัดโค-กระบือ จะมีการซื้อขายที่หลากหลายโดยจะมีพ่อค้ามาจากหลากหลายกลุ่ม ได้แก่ พ่อค้าโคขุน มีทั้งฟาร์มขนาดเล็กและฟาร์มขนาดใหญ่จากภายในจังหวัดและต่างจังหวัด พ่อค้าโคชำแหละ และพ่อค้าโคท้องถิ่น ซึ่งภายในตลาดนัดโค-กระบือไม่มีมาตรฐานในการซื้อขายโดยจะมีการประเมินน้ำหนักโคด้วยสายตา และซื้อขายกันตามความพอใจระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย และไม่มีราคากลางควบคุม ซึ่งเกษตรกรหรือพ่อค้าบางรายอาจจะขาดทุน และเมื่อโคออกจากตลาด โคบางส่วนจะถูกนำไปขุนต่อในกรณีที่เป็นโคเนื้อพื้นเมืองลูกผสม บางส่วนจะถูกส่งเข้าโรงฆ่าสัตว์ และโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ เชียงเนื้อ ตลาดสดตามลำดับ จะเห็นได้ว่าตลาดนัดโค-กระบือเป็นศูนย์กลางของการค้าโค ทั้งระดับจังหวัดและระดับประเทศ แต่ที่ผ่านมาระบบการค้าโคในตลาดนัดโค-กระบือยังขาดการพัฒนาและไม่มีมาตรฐานในด้านคุณภาพและราคา ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายเนื่องจากมีการวัดคุณภาพด้วยสายตาเท่านั้น การศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกในการค้าโคเนื้อพื้นเมืองพบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีอายุมากซึ่งเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองเป็นอาชีพเสริมจากการทำเกษตร ทำให้ไม่มีกำลังในการผลิต และถึงแม้ว่าจะมีประสบปัญหาด้านการผลิต แต่ส่วนใหญ่ก็ยังคงยังขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างมาตรฐานของการผลิต ทำให้โคที่ได้คุณภาพต่ำและไม่เป็นที่ต้องการของตลาด อีกทั้งไม่มีแหล่งที่รับซื้อโคเนื้อพื้นเมืองที่แน่นอน และระบบการค้าโคในปัจจุบันยังไม่มีความมาตรฐานทั้งเรื่องคุณภาพและราคา ทำให้การซื้อขายทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐควรเข้ามาดูแลและควบคุมคุณภาพของโคเนื้อพื้นเมืองให้มากขึ้น
2. มีมาตรการควบคุม และปราบปรามการลักลอบค้าโคอย่างจริงจัง
3. ส่งเสริมการเลี้ยงโคควบคู่กับการทำการเกษตรผสมผสาน
4. ควรมีการส่งเสริมงานวิจัยและเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการพัฒนาระบบการค้าโคเนื้อพื้นเมืองและการแปรรูปโคเนื้อพื้นเมืองเพื่อการส่งออก
5. พัฒนาพันธุ์โคเนื้อพื้นเมืองเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพ
6. กระจายแม่พันธุ์ที่มีคุณภาพให้แก่เกษตรกรในทุกอำเภอโดยเฉพาะพื้นที่ขาดแคลนแม่พันธุ์

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณกลุ่มวิจัยการผลิตโคพื้นเมืองและกระบือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพเนื้อที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ รวมถึงตัวแทนกลุ่มเกษตรกร กลุ่มพ่อค้าคนกลาง และเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล อันเป็นประโยชน์ยิ่งแก่การค้นคว้าในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2556). **สถานการณ์การเกษตรที่สำคัญประจำปี 2556**. ค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2557, จาก http://www.oae.go.th/more_news.php?cid=708
- [2] กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์. (2556). **ข้อมูลเกษตรกร-โคเนื้อ ประจำปี 2556**. ค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2557, จาก <http://ict.dld.go.th/th2/index.php/th/>

- [3] Chen, I. J., & Paulraj, A. (2004). Towards a theory of supply chain management. *Journal of Operations Management*, 22(2), 119-150.
- [4] Porter, M.E. (1982). **Cases in Competitive Strategy**. New York: Free Press.
- [5] สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดศรีสะเกษ.(2556). **จำนวนโคเนื้อพื้นเมืองในจังหวัดศรีสะเกษ**. ค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2557, จาก <http://pvlo-sri.dld.go.th>